

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v102.2024.7>*Д. В. Кирилюк*

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ НОТАРІУСОМ ПЕРЕВІРКИ САНКЦІЙ ПРИ ВЧИНЕННІ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ

Постановка проблеми. Протидія зазіханням росії на незалежність та територіальну цілісність України потребувала агрегації всіх можливих методів впливу на державу-агресора, одним з яких стало запровадження санкцій. Незважаючи на досить давню історію його існування, для України застосування санкційного механізму, як засобу впливу на поведінку інших країн, стало новим правовим досвідом. Відповідне законодавче регулювання було запроваджено національним законодавством лише у 2014 році, коли було прийнято Закон України «Про санкції» [1] (далі – Закон про санкції), який набрав чинності 12 вересня 2014 року. Як вказувалося розробниками законопроекту, прийняття Закону про санкції мало забезпечити «захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, її економічної самостійності, а також запобігання порушенню чи відновленню порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави» шляхом створення «механізму невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози» [2]. Запровадження санкційного механізму вплинуло на діяльність багатьох органів, зокрема – нотаріату України, коли на нотаріусів було покладено додаткові обов'язки. Водночас законодавство містило низку прогалин та неузгодженостей, що мали бути усунені задля ефективного забезпечення нотаріусами дотримання вимог законодавства про санкції під час вчинення нотаріальних дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як один з методів боротьби з російською агресією, питання санкцій є предметом постійної уваги з боку юристів-науковців і практиків. Різні аспекти застосування санкцій розглядали в своїх дослідженнях О. Баїк, М. Гнатюк, Ю. Качур, М. Король, О. Моцик, Д. Рибачок, Б. Фещенко, В. Шинкар та інші. Водночас питання діяльності нотаріату в контексті забезпечення функціонування санкційного механізму залишилося поза увагою юридичної науки.

Метою дослідження є аналіз національного законодавства України, що регулює застосування санкцій діяльність нотаріусів в частині забезпечення дотримання вимог Закону України «Про санкції».

Виклад основного матеріалу. База законодавства офіційного сайту Верховної Ради України включає близько 859 документів, що містять у своїй назві слово «санкції». Якщо проводити пошук по текстах, то таких документів буде більше 5000 й стосуються вони різних сфер правового регулювання. Тому, перш ніж розглядати питання стосовно проблем, які виникають при здійсненні нотаріусом перевірки наявності санкцій при вчиненні нотаріальних дій, необхідно звернутися до визначення поняття санкцій в контексті саме даного дослідження.

Якщо розглядати поняття санкцій з теоретичної точки зору, то воно характеризується багатозначністю і може означати «схвалення уповноваженим суб'єктом певного рішення, дії»; структурний елемент норми права; негативні наслідки як реакцію на дії правопорушника [3, с. 237]. Закон про санкції визначає санкції як «спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, які можуть застосовуватися з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави» [1]. Отже, йдеться про розуміння санкцій саме у значенні негативних наслідків, а визначальною ознакою буде встановлена Законом про санкції мета їх застосування. Крім того, ч. 2 ст. 4 Закону про санкції прямо вказує, що «санкції згідно з цим Законом не є заходами захисту прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності» [1]. Відповідно до Закону про санкції, застосування санкцій можливе до іноземних держав, іноземних юридичних осіб, включаючи юридичних осіб, що знаходяться під контролем іноземної юридичної особи, фізичних осіб-нерезидентів, іноземців, осіб без громадянства, а також суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність [1]. Таким чином, санкції мають здебільшого міжнародно-правовий характер, тому часто використовується поняття міжнародних санкцій. Щодо узагальненого поняття міжнародних санкцій, то слід звернути увагу на відсутність єдиного підходу як до його змісту, так і на відсутність загально визначеної дефініції. Така ситуація створює певну плутанину в термінах та поняттях й безумовно потребує подальшого вивчення, проте, оскільки розгляд цього питання виходить за межі цього дослідження, відмітимо, що поняття санкцій використовується в статті виключно у значенні, наведеному у Законі України про санкції.

Другим питанням, що потребує з'ясування, є питання про види санкцій. Про види санкцій можна говорити у широкому та вузькому розумінні. В широкому розумінні йдеться про види санкцій в залежності від суб'єкта їх прийняття та від сфери а стосувався, тобто фактично можуть бути виділені дві підстави класифікації. Так, в проекті закону України «Про національні та міжнародні санкції» санкції було запропоновано поділити на «1) міжнародні санкції – обмеження, які застосовуються згідно з резолюціями Генеральної Асамблеї та Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, рішення та регламенти Ради Європейського Союзу; 2) національні санкції – обмеження, які застосовуються з метою захисту національних інтересів і національної безпеки України; 3) персональні санкції – санкції щодо окремих іноземних юридичних осіб, юридичних осіб, які знаходяться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства; 4) секторальні санкції – санкції щодо іноземної держави або невизначеного кола осіб певного виду діяльності» [4]. На даний момент цей поділ представляє суто теоретичний інтерес, оскільки законопроект ще не розглядався Верховною Радою України. В діючому Законі про санкції йдеться про персональні санкції (ч. 3 ст. 5) та секторальні санкції (ч. 2 ст. 5) [1].

З практичної точки зору питання про суб'єкта, який застосував санкції, має значення з позиції відповіді на питання, наявність яких саме санкцій має перевіряти

нотаріус. Ч. 2 статті 5 Закону про санкції встановлює, що «рішення про застосування, скасування та внесення змін до санкцій щодо іноземної держави або невідомого кола осіб певного виду діяльності (секторальні санкції) ... приймається Радою національної безпеки та оборони України, вводиться в дію указом Президента України та затверджується ... постановою Верховної Ради України». Саме з моменту прийняття постанови Верховної Ради України рішення щодо застосування санкцій набирає чинності і стає обов'язковим для виконання [1]. Конкретизацію цього положення буде представлено далі.

Перелік видів санкцій в їх вузькому розумінні, тобто як конкретних засобів впливу (блокування активів, обмеження торговельних операцій, запобігання виведенню капіталів, заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів тощо) наводиться у статті 4 Закону про санкції і є невичерпним.

В академічній літературі виділяються також дипломатичні (висилання дипломатичного представника або припинення переговорів); фінансові (які можуть означати припинення надання фінансової допомоги, обмеження можливостей в сфері кредитування або користування активами); торговельні санкції (зокрема, обмеження експортно-імпортних операцій); індивідуальні санкції (обмеження, що стосуються певних фізичних або юридичних осіб) санкції [5, с. 167].

Завершуючи розгляд питання про правову природу та види санкцій, слід також зазначити, що їх застосування є поширеним інструментом міжнародного права. Як вказує О. Моцик, головною метою такого застосування є забезпечення дотримання певною державою міжнародно-правових норм, коли всі добровільні погоджувальні заходи було вичерпано [6, с. 746]. Водночас Д. О. Рибачок підкреслює, що метою санкцій не є спричинення економічної чи політичної шкоди як такої [7, с. 71]. Отже, головною підставою застосування санкцій є порушення суб'єктом міжнародно-правових відносин норм міжнародного права [8, с. 600]. Відмічається, що застосування санкцій є сьогодні практично єдиним інструментом впливу на державу-порушника міжнародно-правових норм [9, с. 188–189].

Забезпечення функціонування санкційного механізму потребує консолідованих зусиль всіх суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері державного управління, або чия діяльність може тим чи іншим чином впливати на дотримання санкційного режиму. Роль у цьому процесі нотаріату має власну специфіку, що обумовлюється його завданнями. Відповідно до Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон про нотаріат) [10] на нотаріат України покладено обов'язок посвідчення прав та фактів, що мають юридичне значення (ст. 1). На вчинення нотаріальних дій нотаріуси уповноважуються державою (ст. 3 Закону про нотаріат). У разі, якщо нотаріальна дія не відповідає законодавству України чи міжнародному договору, нотаріус має відмовити у її вчиненні (ст. 5 Закону про нотаріат). Перелік підстав для відмови у вчиненні нотаріальних дій міститься у статті 49 Закону про нотаріат.

24 лютого 2022 року війна між російською федерацією та Україною перейшла в так звану гарячу стадію. Відповідно до п. 20 частини першої статті 106 Конституції України Указом Президента України [11] на всієї території було введено воєнний стан, що призвело, серед іншого, до істотних змін у житті країни, включаючи функціонування органів нотаріату.

Першочерговими кроками стало прийняття 28 лютого 2022 року Постанови Кабінету Міністрів України N 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану». П. 1 зазначеної Постанови містив положення про зупинення вчинення незавершених нотаріальних дій за зверненням осіб, що пов'язані з державою-агресором, а у разі звернення такої особи нотаріус мав відмовити у вчиненні нотаріальної дії [12]. 3 березня 2022 року було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації», якою було запроваджено мораторій (заборону) на вчинення низки правочинів за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором й встановлено пряму заборону на нотаріальне посвідчення таких правочинів [13]. Прийняття зазначених постанов можна розглядати як заходи екстреного реагування. Вони не стосувалися санкцій безпосередньо, проте були спрямовані на забезпечення інтересів держави в умовах відкритого воєнного вторгнення.

В травні 2022 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» [14]. Серед іншого, Законом було внесено зміни до Закону про санкції щодо блокування активів, яке визначається як «тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними» [1]. З позиції вчинення нотаріальних дій це положення викликає низку питань.

Так, санкції є засобами обмежувального характеру, одним з яких виступає блокування активів. Забезпечення реалізації санкцій у виді блокування активів здійснюється відповідними органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами у межах наданих їм повноважень. У зв'язку з цим слід також звернути увагу на положення ст. 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (далі – Закон про реєстрацію речових прав), яке містить поняття обтяження, яке розкривається як «заборона або обмеження розпорядження та/або користування нерухомим майном, встановлені законом, актами уповноважених на це органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, або такі, що виникли з правочину» [15]. Ч. 2 ст. 3 цього ж Закону встановлює, що моментом виникнення обтяження є момент його державної реєстрації. Слід також звернути увагу на те, що аналіз змісту п. 4 ч. 1 статті 4 Закону про реєстрацію речових прав показує, що перелік обтяжень, що підлягають державній реєстрації, є невичерпним. У зв'язку з зазначеним виникає питання стосовно правової природи санкцій у вигляді блокування активів, а саме щодо можливості розглядати її як таку, що є аналогічною правовій природі обтяження, адже відповідь на це питання автоматично дає й відповідь на питання стосовно обов'язковості державної реєстрації санкцій у вигляді блокування активів.

В листопаді 2022 року Міністерством юстиції України було видано наказ «Про внесення змін до порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України» (далі –

Порядок вчинення нотаріальних дій) [16]. На нотаріусів було покладено обов'язок перевіряти факт наявності застосування санкцій у виді блокування активів юридичних та/або фізичних осіб, що звернулися за вчиненням нотаріальної дії щодо розпорядження активами. При виявленні факту застосування санкцій, нотаріус має відмовити у вчиненні нотаріальної дії, якщо таке вчинення призведе до порушення санкційних обмежень (заборон) [16]. Також до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України було включено положення, що зобов'язує нотаріуса, у разі звернення до нього за вчиненням нотаріальної дії щодо розпорядження відповідними активами особи, щодо якої було запроваджено санкційні обмеження, не пізніше наступного робочого дня після такого звернення повідомити територіальний орган Міністерства юстиції України про таку фізичну або юридичну особу, якій було відмовлено у вчиненні нотаріальної дії на підставі виявлення факту застосування до неї санкцій, вказавши вид нотаріальної дії, вид санкцій, а якщо санкції було застосовано у вигляді блокування певного активу – відомості про актив, якого стосувалося звернення [16].

Слід зазначити, що практична реалізація цих положень одразу наштовхнулася на низку проблем. Так, по-перше, це стосувалося самої перевірки факту наявності санкцій. Закон про нотаріат містить статтю 46 «Витребування відомостей і документів, необхідних для вчинення нотаріальної дії», яка встановлює право нотаріуса витребувати від фізичних та юридичних осіб відомості та документи, необхідні для вчинення нотаріальної дії, які мають бути подані йому у строк, що не перевищує одного місяця й неподання яких є підставою для відкладення, зупинення або відмови у вчиненні нотаріальної дії та статтю 46-1 «Використання відомостей єдиних та державних реєстрів» встановлює обов'язок нотаріуса використовувати відомості єдиних та державних реєстрів. Проте на момент внесення змін до Порядку вчинення нотаріальних дій відповідного реєстру просто не існувало. П. 7 глави 3 «Установлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії» Розділу I «Загальні положення» Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України також встановлює, що «перевірка факту застосування санкцій відповідних видів здійснюється за відомостями, що містяться у рішеннях Ради національної безпеки і оборони України, введених в дію Указами Президента України» [17]. Водночас, нотаріус має встановлювати також «юридичних та/або фізичних осіб, що можуть прямо чи опосередковано впливати на фізичну або юридичну особу, яка звернулася за вчиненням такої нотаріальної дії» [17].

На звернення Нотаріальної палати України Міністерство юстиції України рекомендувало, враховувати роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку» [18], п. 71 якого встановлює, що «прямим чи опосередкованим (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиненням дій, тотожних за змістом здійсненню права розпорядження активами, є дії суб'єкта щодо активів, які формально не належать суб'єкту декларування/члену його сім'ї, але фактично ним контролюються». Також може використовуватись поняття контролю, що міститься у ст. 1 Закону України «Про

захист економічної конкуренції» [19]. Таким чином, перевірка даного положення мала здійснюватись з використанням аналогії закону. Крім того, Міністерство юстиції України рекомендувало використовувати *офіційні та/або надійні джерела для перевірки інформації*, а саме офіційні засоби розкриття інформації (включаючи офіційні інтернет-сторінки органів державної влади України та іноземних держав, міжурядових та міжнародних організацій) та офіційні бази даних [20].

Нарешті у липні 2023 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій» [21]. Зазначеним Законом, серед іншого, було внесено зміни до законів України «Про санкції» [1] та «Про Раду національної безпеки і оборони України» [22] і вирішено питання стосовно правового регулювання функціонування Державного реєстру санкцій. Так, Закон про санкції було доповнено статтею 5-3 «Державний реєстр санкцій» та 5-4 «Порядок ведення та доступу до Реєстру». Відповідно до ст. 4 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» до компетенції Ради національної безпеки і оборони України було віднесено затвердження Положення про Державний реєстр санкцій та визначення його адміністратора [22]. Державний реєстр санкцій слугує для забезпечення отримання інформації про суб'єктів, стосовно яких було застосовано санкції. Порядок ведення та доступу до реєстру визначається Положенням про Державний реєстр санкцій [23]. Передбачено, що метою функціонування реєстру є «надання безоплатного публічного доступу до актуальної та достовірної інформації про всіх суб'єктів, щодо яких застосовано санкції» на підставі інформації, що міститься в рішеннях Ради національної безпеки і оборони України [23]. Відповідно до Розділу IV до Реєстру мають вноситись відомості про підстави; строк застосування та сам перелік санкцій; рішення РНБО, указ Президента, судові рішення про застосування санкцій; перелік відповідальних органів; перелік осіб, або відомості про юридичну особу (іноземну державу або невизначене коло осіб) щодо яких застосовано санкції, інші ідентифікації відомості. Таким чином, початок функціонування Реєстру вирішує проблеми, що постають перед нотаріусом при здійсненні перевірки наявності санкцій при вчиненні нотаріальних дій, лише частково, оскільки залишається проблема встановлення також «юридичних та/або фізичних осіб, що можуть прямо чи опосередковано впливати на фізичну або юридичну особу, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії» [17], яке, слідуючи рекомендаціям Міністерства юстиції [20], має продовжувати здійснюватись без прямих законодавчих вказівок, що значно ускладнює практичну діяльність нотаріуса.

Висновки. З моменту прийняття Закону України про санкції минуло майже десять років, проте його застосування все ще викликає практичні складнощі при перевірці санкцій під час вчинення нотаріальних дій. При тому, що у 2023 році було нарешті врегульовано питання стосовно функціонування Державного реєстру санкцій, який слугує для забезпечення отримання інформації про суб'єктів, стосовно яких було застосовано санкції, проте все ще потребує додаткового дослідження питання стосовно правової природи санкцій у вигляді блокування активів, зокрема щодо необхідності їх реєстрації, а також питання при визначення юридичних та/або фізичних осіб, що можуть прямо чи опосередковано впливати на фізичну або юридичну особу, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії.

Література

1. Про санкції: Закон України від 14 серп. 2014 р. № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про санкції» № 4453а від 08 серп. 2014 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=51915&pf35401=310426> (дата звернення: 27.03.2024).
3. Сопронюк О. Поняття санкції у теорії права. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 1(7). С. 234–240. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10795/1/%D1%81%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Про національні та міжнародні санкції: проект закону України від 03 груд. 2020 р. № 4454. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70579 (дата звернення: 27.03.2024).
5. Шаров О. Економіка ЄС: санкції проти Росії та їхній зворотний вплив ринок фінансово-банківських послуг. *Журнал європейської економіки*. 2015. Т. 14, № 2. С. 166–182. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/13303> (дата звернення: 27.03.2024).
6. Моцик О. Міжнародні санкції проти Російської Федерації як інструмент тиску та покарання за агресію проти України й інші міжнародні злочини. *Україна дипломатична*. 2020. Випуск 21. С. 744–754. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/66.pdf> (дата звернення: 27.03.2024).
7. Рибачок Д. О. Санкції в політиці ЄС: приклад Російської Федерації 2014–2015 рр. *Наукові записки кафедри політології НАУКМА*. 2018. Вип. 1. С. 70–81. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/39334511-e11b-4150-a3af-23fe7e2dae7a/content> (дата звернення: 27.03.2024).
8. Артёмов І. В. Актуальні проблеми зовнішньої політики України : навчальний посібник. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2021. 676 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/50566> (дата звернення: 27.03.2024).
9. Король М. М., Шинкар В. А., Качур Ю. Б. Особливості введення економічних санкцій України щодо Росії. *Науковий вісник УжНУ. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск № 11/2017. С. 188–194 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15878> (дата звернення: 27.03.2024).
10. Про нотаріат: Закон України від 2 верес. 1993 р. № 3425–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
11. Про введення воєнного стану в Україні: указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 27.03.2024).
12. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
13. Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 3 берез. 2022 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12 трав. 2022 р. № 2257–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
15. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 лип. 2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
16. Про внесення змін до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 7 листоп. 2022 р. № 4990/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1386-22#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
17. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22 лют. 2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (дата звернення: 27.03.2024).
18. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку: роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 29 груд. 2021 р. № 11. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/FN079827?ed=2023_11_13 (дата звернення: 27.03.2024).

19. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січ. 2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 27.03.2024).

20. Щодо надання роз'яснення: лист Міністерства юстиції України від 23 січ. 2023 р. № 8085/160181-33-22/8.3.2. URL: <https://npu.ua/wp-content/uploads/2023/01/4990s.pdf> (дата звернення: 27.03.2024).

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування санкцій: Закон України від 13 лип. 2023 р. № 3223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3223-20#Text> (дата звернення: 27.03.2024).

22. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 бер. 1998 р. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 27.03.2024).

23. Про затвердження Положення про Державний реєстр санкцій: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-24#Text> (дата звернення: 27.03.2024).

Анотація

Кирилюк Д. В. Проблеми здійснення нотаріусом перевірки санкцій при вчиненні нотаріальних дій. – Стаття.

Санкції є одним із міжнародно-визнаних засобів впливу на державу-агресора з метою примушення її до припинення протиправних дій. Незважаючи на те, що агресія російської федерації проти України триває починаючи з 2014 року і саме тоді був прийнятий Закон України «Про санкції», практика застосування окремих положень цього Закону продовжує викликати багато запитань. Перехід війни в гарячу стадію у 2022 році й прийняття у зв'язку з цим низки змін до національного законодавства, що були пов'язані із застосуванням санкцій, викликали й нові проблеми у сфері правозастосування. Зокрема, це торкнулося питання здійснення перевірки наявності санкцій нотаріусом при вчиненні ним нотаріальних дій. Метою представленої в статті дослідження є вивчення проблем, що виникають у практичній діяльності нотаріуса під час вчинення нотаріальних дій, пов'язаних з дією санкцій проти РФ. Під час проведення дослідження, з використанням загальнонаукових та спеціальних методів, було вирішено низку окремих завдань, а саме: розглянуто поняття та види санкцій; визначено основні моменти формування нормативно-правової бази з регулювання застосування санкцій в аспекті практичної діяльності нотаріуса; окреслено проблемні аспекти забезпечення дотримання санкційного законодавства під час вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. В результаті проведеного дослідження було відмічено практичне значення класифікації санкцій з позиції здійснення нотаріальної діяльності; розглянуто роль нотаріату у забезпеченні дотримання вимог санкційного законодавства. Окрему увагу було приділено положенням законодавства, що стосуються блокування активів, зокрема щодо визначення їх правової природи та необхідності державної реєстрації. При розгляді питання щодо практичних проблем, пов'язаних з обов'язком нотаріуса перевіряти факт наявності застосування санкцій, відмічено, що з початком функціонування Державного реєстру санкцій цю проблему було вирішено лише частково, оскільки залишається відкритим питання перевірки осіб, що можуть завдавати прямого чи опосередкованого впливу на особу, що звернулася до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії.

Ключові слова: нотаріат, санкції, блокування активів, перевірка санкцій, засоби впливу, російська агресія.

Summary

Kyryliuk D. V. Problems of sanctions verification by the notary during notarial acts. – Article.

Sanctions are one of the internationally recognized means of influencing the aggressor state, forcing it to stop its unlawful actions. Despite the fact that the Russian Federation's aggression against Ukraine has been ongoing since 2014, when the Law of Ukraine on Sanctions was adopted, the practice of applying certain provisions of this Law still generates numerous questions. The transition of the war to a hot stage in 2022 and the adoption of a number of amendments to national laws related to the application of relevant sanctions have also caused new problems in the field of law enforcement. In particular, this has affected the issue of sanctions verification by a notary when performing notarial acts. The purpose of the research presented in this article is to study the problems arising in the practical activities of a notary when performing notarial acts related to the implementation of sanctions against the Russian Federation. The study solved a number of specific tasks using general scientific and special methods, namely considered the concept and types of sanctions, determined the key milestones of establishing the regulatory framework for

application of sanctions in the context of the notary's practice, and outlined problematic aspects of ensuring compliance with sanctions legislation when performing notarial acts by notaries of Ukraine. The study emphasized the practical importance of classifying the sanctions in terms of notarial activities, as well as considered the role of the notary in ensuring compliance with the sanctions legislation. The provisions of the law related to the freezing of assets, in particular, to the determination of their legal nature and the need for state registration was highlighted. When considering the practical issues related to the notary's obligation to verify the fact of sanctions, it was noted that the launch of the State Sanctions Registry solved this problem only partially, as the issue of verifying the persons who may have a direct or indirect influence on a person who requested a notary to perform a notarial act remains open.

Key words: notary's services, sanctions, asset freeze, sanctions verification, means of influence, russian aggression.